

سلطانیه

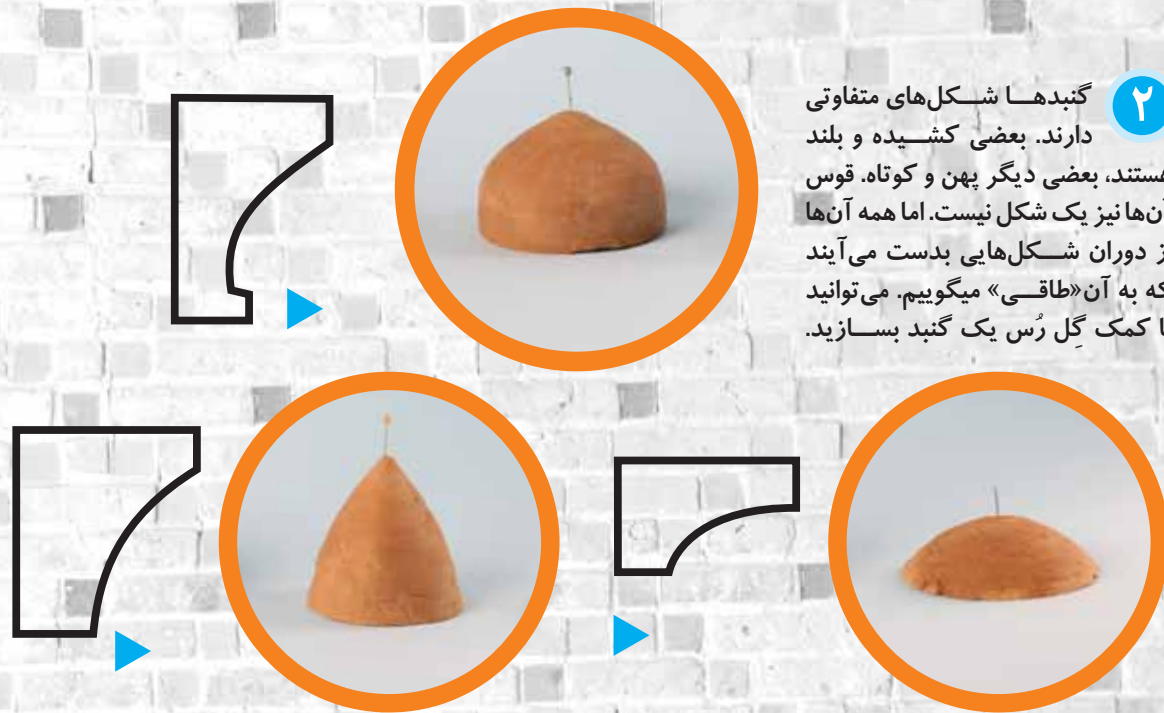
گنبد و طاق

● نازنین حسن‌نیا ● شادی رضائی
■ عکاس: شادی رضائی

۱ گنبد سلطانیه در دوره ایلخانی ساخته شده و یکی از بارزترین بناهای شیوه آذری است. سبک معماری در دوره ایلخانی را «شیوه آذر» می‌نامند. برخی از خصوصیات خاص این شیوه عبارت‌اند از: میل به ارتفاع؛ تأکید بر تناسب عمودی و کشیده؛ پلان‌های پیچیده؛ و گنبدهایی روی ساق‌های کشیده. این سبک معماری بسیار شبیه به سبک «معماری گوتیک» در اروپای سده‌های ۱۲ تا ۱۶ میلادی است. گنبد سلطانیه با ساختار دوبرشته گسسته ساخته شده است و این موضوع باعث می‌شود از ریزش گنبد جلوگیری شود، از نمای بیرونی، گنبد بزرگ و مرتفع به نظر آید و نمای درونی آن نیز زیبا دیده شود و به شکل دالان عمودی به چشم نیاید.

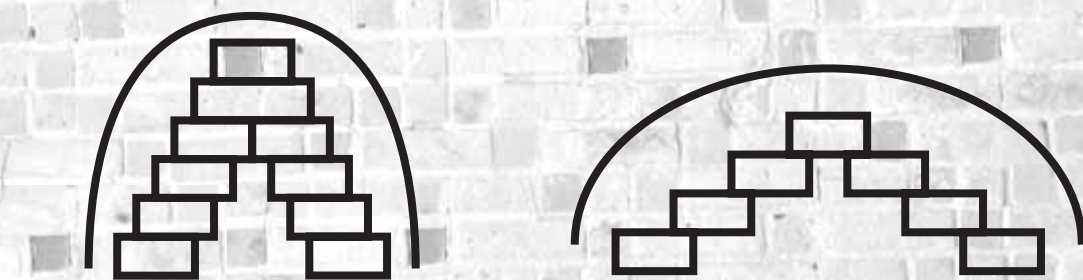
این بنا که امروزه با گنبد فیروزه‌ای خود حتی از دور هم خودنمایی می‌کند، سومین گنبد بزرگ جهان بعد از گنبد کلیسای «سانتا ماریا دلفیوره» (یا همان کلیسای معروف فلورانس) در ایتالیا و گنبد «مسجد ایاصوفیه» (یا کلیسای سانتا صوفیا در دوران بیزانس) در استانبول ترکیه است، همچنین اولین گنبد بزرگ خشتی جهان به حساب می‌آید.

۲ گنبدها شکل‌های متفاوتی دارند. بعضی کشیده و بلند هستند، بعضی دیگر پهن و کوتاه. قوس آن‌ها نیز یک شکل نیست. اما همه آن‌ها از دوران شکل‌هایی بدست می‌آیند که به آن «طاقی» می‌گوییم. می‌توانید با کمک گل‌رُس یک گنبد بسازید.

برای این کار، ابتدا یکی از طاقی‌ها را انتخاب کنید و طرح آن را روی کاغذ نازک کپی کنید. کاغذ را روی یک تکه کارتن یا طلق ضخیم و محکم بچسبانید. سپس با قیچی دور طاقی را ببرید تا شابلون به‌دست آید. یک مشت گل سفال‌نرم را حساسی ورز دهید و در یک سینی بزرگ قرار دهید. توده گل شما باید کمی بزرگ‌تر از قسمت خالی شابلون باشد. شابلون را روی توده گل بگذارید. وسط شابلون را محکم نگه دارید و آن را بچرخانید. اگر حوصله کنید و این چرخش را چند بار تکرار کنید، کم‌کم سطح گل صاف می‌شود و یک گنبد زیبا به‌دست می‌آید.

۳ برای ساخت گنبدهای آجری، دورانی در کار نیست. آجرها را روی هم می‌چینند تا قوس‌ها شکل بگیرد و طاق گنبدی ساخته شود.

۴ گنبد سلطانیه دولایه است! یعنی یک گنبد کوچک‌تر و یک گنبد بزرگ‌تر که دور آن ساخته شده با ستون‌هایی آجری به هم وصل شده‌اند. گنبد کوچک‌تر نقش ستون را برای گنبد بزرگ‌تر دارد و اتصال آن‌ها به یکدیگر باعث پایدار شدن دو گنبد شده است. گنبد سلطانیه زلزله‌شدیدی را پشت سر گذاشته و همچنان سالم و سرپاست. این دو لایه ۷۰ سانتی‌متر با هم فاصله دارند.

▲ نمایی از آجرچینی یک گنبد از زاویه دید پایین / سلطانیه

